

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КАФЕДРА АКАДЕМІЧНОГО ТА ЕСТРАДНОГО ВОКАЛУ

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор
з науково-методичної
навчальної роботи

“

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНІ

Напрямок підготовки 6.020204 “Музичне мистецтво”

Спеціалізація “Режисура музично-виховних шкільних заходів”

Інститут мистецтв

2014 – 2015 навчальний рік

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура та зміст

Заступник директора з науково-методичної

та навчальної роботи

А. О. Т.

Робоча програма “Основи акторської майстерності” для студентів за напрямом підготовки 6.020204 “Музичне мистецтво”, спеціалізацією “Режисура музично-виховних шкільних заходів” “_____” _____ 20__ року- __ с.

Розробник: Левіт Д. А., старший викладач

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри академічного та естрадного вокалу

Протокол від “_____” _____ 20__ року № _____

Завідувач кафедри _____ (О. М. Мамченко)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“_____” _____ 20__ року

ЗМІСТ

1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	5
3. Програма навчальної дисципліни	6
4. Структура навчальної дисципліни	17
5. Навчально-методична картка	19
6. Теми практичних занять	19
7. Самостійна робота	20
8. Індивідуальні завдання	20
9. Методи навчання	22
10. Методи контролю	22
11. Методичне забезпечення	24
12. Рекомендована література	24

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	
Кількість кредитів – 6	Галузь знань <u>0202 Мистецтво</u> (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
	Напрямок підготовки <u>6.020204 Музичне мистецтво</u> (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціалізація <u>Режисура музично-виховних шкільних заходів”</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання: <u>Постановка масового або іншого уривку п’єси, акторська розробка ролі, сценічне втілення ролі під час показу</u>		Семестр 7, 8 -й	
Загальна кількість годин - 216		Аудиторних 96 год.	
		Лекції 32 год.	
Тижневих годин для денної форми навчання: Аудиторних: 7-й семестр - 3; 8-й семестр - 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>Бакалавр</u>	Практичні 52 год.	
		Семінарські - год.	
		Самостійна робота 108 год.	
		Індивід. завдання: 12 год.	
		Вид контролю: МК - 12 год., ПМК– VIII сем.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета даного курсу є оволодіння майстерністю актора.

Завданням курсу є засвоєння теоретичних основ з акторської майстерності, а також набуття фахових умінь і навичок, спеціальних здібностей: художньо-образного мислення; конкретності акторського бачення; емоційно-образного рішення; акторської майстерності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні тенденції розвитку акторської майстерності в Україні і світі;
- порядок розробки і створення ролі;
- прийоми та специфіку різних шкіл акторської майстерності;
- національні й міжнародні акторські стандарти та правила їх застосування;
- фахові вимоги до представників творчих професій;
- функціональні обов'язки акторів;
- сферу застосування акторської майстерності;

вміти:

- орієнтуватися в тенденціях розвитку акторської майстерності в Україні і світі;
- аналізувати тематику та мову видовищних заходів;
- визначити основні елементи роботи над роллю від задуму до кінцевого втілення;
- визначати предмет акторської майстерності;
- аналізувати літературні твори;
- визначити мізансцену в драматичному мистецтві;
- використовувати практичні навички для втілення режисерського задуму при роботі над роллю;
- створювати відповідний акторський образ в залежності від жанру видовищного заходу;
- провести теоретичний аналіз своєї роботи; провести драматургічний аналіз власної ролі.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль I.

Змістовний модуль 1. Предмет і завдання курсу. Основні розділи. Техніка акторської майстерності.

Тема 1. Предмет, мета та завдання курсу. Світогляд і творчість режисера й актора. Головні особливості театрального мистецтва. К. С. Станіславський як реформатор театру. Вчення Станіславського: зміст, основні принципи.

Режисура і майстерність актора та синтез різних видів мистецтв.

Громадське життя і театральний творчий процес.

Актор в античному театрі, актор у середньовічному театрі і театрі епохи Відродження. Актор в театрі класицизму. Майстерність актора в театрі епохи Просвітництва. Становлення режисури як професії в театральному процесі у ХІХ ст. Український театр корифеїв.

Загальне завдання курсу.

Професійні якості актора.

Здібність до акторської творчості як один з найважливіших компонентів режисерської обдарованості.

Розвиток особливих творчих здібностей, набуття фахових умінь та навичок.

Робота над сценічною технікою і технологією режисерського та акторського процесу.

Розвиток творчої ініціативи студентів, їх здібностей до самостійного вирішення художніх завдань.

Засвоєння та осмислення студентами театральної спадщини і досвіду режисерів педагогів.

Акторська професія та її зв'язок з навколишнім світом.

Основне призначення актора та мета його творчості у громадському житті.

Сучасні педагогічні методи у навчанні мистецтву актора.

Практичне навчання майстерності актора. Наукові основи акторської освіти.

Головні принципи акторської та режисерської творчості.

Завдання професійної підготовки режисерів кіно і телебачення.

Художня творчість як складова духовного світу митця – письменника, художника, артиста, режисера. Основний закон художньої творчості.

Процес накопичення фактів і внутрішнього осмислення, аналізу та узагальнення.

Театральне мистецтво як одна із форм образного (художнього) відображення дійсності. Умовна природа театрального мистецтва.

Талант та його поєднання з великою культурою, широким світоглядом, здатністю глибоко мислити та відчувати.

Єдність форми та змісту. Єдність актора-образу і актора-творця. Єдність світогляду і майстерність режисера.

Театр як мистецтво відображення людського життя у конкретній людській дії.

Колективна творчість як ансамбль театрального мистецтва.

Театр як синтез різних видів мистецтв, що взаємодіють між собою.
Синтетичність як специфічна особливість театрального мистецтва.

Мистецтво актора. Актор як головний носій специфіки театрального мистецтва. Компоненти театрального мистецтва. Актор як творець та інструмент свого мистецтва.

Поняття дії в акторському мистецтві. Взаємодія театру і драматургії та її роль у розвитку театрального мистецтва.

Творчість актора як основний засіб режисерського мистецтва.

Творча організація художньої єдності вистави як головне завдання режисера.

Способи режисерської майстерності у розкритті органічної природи актора. Творча взаємодія режисера й актора як основа режисерського методу в сучасному театральному мистецтві.

Театральне мистецтво і глядач. Взаємодія між актором і глядачем. Емоційний контакт з глядачем як головний чинник творчості, глядач – творчий компонент театру.

Сценічна та життєва правда. Комунікативні функції театрального мистецтва. Конкретність образів, їх найбільша чутлива наочність, життєва переконливість як головна умова взаємодії театрального мистецтва та глядача.

Театральне мистецтво України на сучасному етапі.

Творча біографія К. С. Станіславського. Головні етапи формування його як актора, режисера, організатора і теоретика театру.

Погляди К. С. Станіславського на мистецтво театру. К. С. Станіславський про суть, призначення, смисл та громадянськість театрального мистецтва.

Наукова та літературна творчість К. С. Станіславського.

Робота К. С. Станіславського з драматургом.

К. С. Станіславський і театральна критика.

К. С. Станіславський – організатор театральної справи.

К. С. Станіславський про етику сценічної творчості.

Розвиток поглядів К. С. Станіславського на сценічний метод.

К. С. Станіславський про природу людини та специфіку сценічної творчості.

Система Станіславського як науково-практична основа школи акторської майстерності.

Складові системи «Робота актора над собою» та «Робота актора над роллю».

Основні принципи системи Станіславського. Принцип життєвої правди як шлях до істинної театральності. Найважливіший компонент школи Станіславського – вчення про надзавдання. Визначення терміну «над завдання». Третій принцип системи Станіславського – принцип активності і дії. Органічність творчості актора як четвертий принцип системи. Принцип творчого перевтілення як п'ятий і вирішальний принцип системи, як завершальний етап творчого процесу в акторському мистецтві.

Мистецтво «переживання» і мистецтво «удавання».

Славнозвісна формула Станіславського як вираження діалектики творчого перевтілення актора у повній відповідності до вченням К. С. Станіславського. Система як надійний фундамент міцної споруди сучасної вистави.

Режисерські принципи К. С. Станіславського.

Спадщина К. С. Станіславського і сучасний театральний процес в Україні та за кордоном.

Тема 2. Дія – основа театрального мистецтва. Поняття «сценічна дія», її особливості. Робота актора над собою. Основні прийоми психотехніки і техніки органічної поведінки на сцені

Дійова природа театрального мистецтва як відображення життя у формах самого життя. Дія та дійсність.

Єдність думки, задуму, дії і концептуальності у театральному мистецтві. Поняття «єдиної дії».

Дія як живий органічний процес, який спрямований на досягнення відповідної мети.

Дія в умовах сценічного вимислу. Сценічна дія, її специфіка. Види сценічної дії: внутрішня (психологічна) та зовнішня (фізична). Органічна єдність та взаємозв'язок видів сценічної дії.

Словесна дія та її особливості.

Поняття про органічність сценічної дії та її основні риси. Природа сценічної дії та її елементи.

Дія як вияв боротьби рушійних сил конфлікту.

Фіксація логіки та послідовності сценічної дії.

Мотивація сценічної дії – запропоновані обставини, події, надзавдання, наскрізна дія вистави, наскрізна дія персонажа, сценічне завдання.

Продуктивна та ілюстративна сценічна дія.

Протидія. Сценічна дія як засіб реалізації конфлікту.

Роль сценічної дії у майстерності актора. Сценічне почуття як атрибут дії, а дія як носій усього, що складає акторську гру. Сценічна дія як синтез елементів акторської майстерності.

Сценічна дія як вольова і свідомою допомога при створенні справжніх сценічних почуттів. Класична формула творчості: від емоції до мети, від бажання до дії.

Засоби активізації процесу сценічної дії.

Фантазія як умова сценічної дії.

Темпоритм як показник міри фізичної готовності до здійснення будь-якої дії.

Темпоритм як вираження психологічної напруги, емоційної насиченості та мобільності сценічної дії.

Сценічна дія як особливий вид зміни сценічної ситуації.

Структура дії в театралізованих, естрадних та масових формах.

Творча природа актора. Протилежність поглядів на природу акторської гри.

Акторська школа «переживання» та школа «удавання». Вивчення життя, людських почуттів, переживань, людської психіки як головне у мистецтві актора.

Поняття психотехніки. Прийоми акторської техніки – психотехнічні.

Добір психотехнічних дій, їх логіка, послідовність та необхідність для виконання сценічного завдання.

Уміння органічно діяти, свідомо вибудовувати в умовах сцени живий органічний процес дії.

Елементарні закономірності органічної дії на сцені як сутність сценічної майстерності.

Три основні складові органічної дії.

Значення професійних вправ для оволодіння елементами органічної поведінки у творенні сценічної правди.

Створення фізичної лінії органічної поведінки на сцені. Єдність фізичного і психічного, об'єктивного та суб'єктивного в акторській творчості.

Внутрішня та зовнішня техніка акторської майстерності. Поєднання відчуття правди та відчуття форми.

Основні елементи творчого стану актора.

Виховання внутрішньої техніки та розвиток зовнішньої техніки. Внутрішня техніка та вміння створювати необхідні психологічні умови для органічного зародження дії.

Сценічна виразність акторської гри як єдність внутрішньої та зовнішньої техніки. Засоби акторської виразності.

Взаємодія внутрішньої та зовнішньої техніки як засіб виразності особливих вимог форми даної вистави, яка покликана точно і яскраво відобразити її зміст.

Значення тренінгу у підготовці психофізичного апарату актора.

Подія як збудник психофізичних дій, безперервний ланцюг великих та малих подій. Подія як систематизація фактів для визначення та розвитку логічної поведінки дійової особи. Реакція актора на драматургічну подію.

Модуль II.

Змістовний модуль 1. Розвиток професійних здібностей актора. Робота над одиначними етюдами

Тема 1. Релаксація, увага, уява як комплекс вправ індивідуального акторського тренінгу. Сценічна віра як одна з найважливіших професійних здібностей актора.

Педагогічні погляди видатних режисерів на мету та завдання акторського тренінгу.

Вправи акторського тренінгу як систематичне навчальне завдання.

Послідовність виконання вправ та необхідність поняття принципу психологічного механізму, що лежить в їх основі.

Основний закон пластики. Свобода внутрішня та зовнішня.

Релаксація як звільнення тієї чи іншої групи м'язів від зайвого напруження та навантаження. М'язовий тонус як показник внутрішнього психічного

самопочуття людини. Принцип компенсації. Тонус тіла як важіль управління емоційними реакціями і станом.

Автоматизм м'язового контролю. Виховання сценічної свободи.

Увага як зосередженість людини у даний момент на певному об'єкті (предметі, події, образі, думці).

Увага як психологічний процес. Види уваги. Чотири внутрішні дії процесу уваги. Об'єкти мимовільної уваги актора. Увага та функції внутрішнього контролю. Правильний вибір об'єкта уваги. Безперервна лінія уваги.

Актор і глядач. Увага в житті і на сцені. Увага формальна і творча.

Вправи на видимий предмет, звук, людське мовлення. Вправи на предмет, викликаний у спогадах; звук, викликаний у спогадах; людське мовлення, викликане у спогадах.

Вправи на образ знайомої людини. Суб'єкт сценічної уваги.

Сценічна увага і фантазія. Вправи на образ фантастичної істоти, пейзажу, витвору архітектури чи самостійно створений образ. Виховання сценічної уваги.

Уява як психологічний процес перетворення зображення, що створює нову, раніше не існуючу уявну дійсність.

Уява як відображення реальної дійсності у нових, незвичних, несподіваних комбінаціях та зв'язках. Перетворення зображення і створення нових образів на основі наявних.

Специфіка акторської уяви. Уява в різних видах мистецтв.

Вправи на розвиток гнучкості уяви актора, його підкорення силі уяви як один з найпродуктивніших способів проведення репетицій.

Творчий зажим та акторська зосередженість.

Значення вправ індивідуального акторського тренінгу для театралізації, пошуку сценічного еквіваленту, для створення видовища на сценічному майданчику.

Загальне поняття сценічної віри в акторському мистецтві. Взаємодія сценічної свободи і сценічної віри.

Переконаність актора як необхідна умова його переконливої гри.

Сценічна віра як використання актором саме тих дій, вчинків, інтонацій, жестів, що необхідні в конкретній ситуації та повне переконання в цьому виконавця.

Сценічна віра як органічна та свідомо необхідність для актора.

Загальний зміст вахтангівської формули щодо питання сценічної віри.

Творча віра у правду вимислу на сцені як запорука довіри глядачів.

Сценічне виправдання як секрет акторської віри. Сценічне виправдання як мотивування самого актора. Використання терміна «виправдання» у сценічній творчості.

Випадок на сцені та його виправдання. Значення сценічних виправдань у роботі актора. Перетворення випадку на елемент сценічного життя.

Практичні наслідки оволодіння сценічною вірою:

- сприймання вимислу як правдивого, і правдиве ставлення до нього;
- абсолютна внутрішня переконаність у необхідності всього, що відбувається на сцені;

- внутрішнє програвання сценічних завдань за допомогою творчої фантазії.

Вправи на виховання сценічної віри. Вправи на пояснення та мотив розглядання, отримання, відношення до предмета.

Вправи на відношення до музичних творів: з любов'ю, неповагою, сарказмом. Виховання сценічної віри. Набуття навичок справдження. Вправи на сценічне зображення тварин та фантастичних істот. Вправи на сценічну віру у неймовірний випадок. Вправи на справдження незначної випадковості.

Вправи на вираження різноманітних почуттів. Вправи на витримування паузи, стоп-кадру, погляду в зал.

Тема 2. Запропоновані обставини як засіб ототожнення актора із сценічним образом. Сценічний етюд, основні вимоги до нього. Створення одиночних етюдів

Запропоновані обставини як реалії художнього твору, явища і процеси в житті акторів-персонажів, що постають об'єктом їх психічного відтворення.

Запропоновані обставини як закони за якими створений світ сценічних образів.

Період пізнання художнього матеріалу, сценічного завдання як підготовка запропонованих обставин.

Запропоновані обставини та утвердження тісного зв'язку і взаємодія актора із зовнішнім світом, з реальними об'єктами, що існують незалежно від нього і впливають на його органи чуття.

Запропоновані обставини як певні факти, що буквально фізично зачіплюють персонажа і актора, змушують його діяти.

Формула сучасної естрадної театралізованої форми як відображення запропонованих обставин, що включають в себе час і місце дії, обставини видовища і колектив виконавців.

Три кола запропонованих обставин – велике, середнє і мале (глобальне, локальне та мікросередовище). Початкова запропонована обставина як обставина великого кола, що існує в реальній дійсності і турбує автора як типові соціальні явища. Початкова запропонована обставина як інтегральна характеристика світу, що виявляється в конкретно-образній метафоричній формі.

Запропоновані обставини та розвиток наскрізної дії.

Робота над виконанням дії у запропонованих обставинах.

Запропоновані обставини як фіксована установка на конкретну ситуацію. Точність внутрішнього відліку часу як показник інтенсивності внутрішнього життя виконавців у запропонованих обставинах. Прийом ремінісценції.

Вправи на розвиток уміння орієнтуватися у просторі й часі. Вправи з наявними предметами у запропонованих обставинах. Вправи з уявними предметами у запропонованих обставинах.

Вправи на оцінку запропонованих обставин. Вправи на зміну запропонованих обставин за принципом контрасту.

Вправи на уявлення відчуття правди. Вправи на уявлення та відчуття форми.

Вправи у запропонованих обставинах з кількома подіями.

Вправи з уявними предметами в запропонованих обставинах із зміною ряду подій.

Запропоновані обставини як засіб дійового проникнення актора у правду подій, у суть наявної боротьби.

Загальне поняття етюду в мистецтві. Етюд у театральній педагогіці як імпровізаційна вправа, як сценічна дія для розвитку й удосконалення акторської майстерності. Етюд у драматургії як коротка навчальна п'єса.

Специфіка етюдної форми в театрі та на естраді.

Сценічний етюд як перший етап формування виконавських умінь і навичок.

Місце і роль етюдної форми у процесі оволодіння майстерністю актора та режисера.

Сценічний етюд як процес надбання умінь та навичок у вивченні основних закономірностей органічної дії.

Сценічний етюд як здобуток уміння бачити єдність психофізичного життя в акторській творчості.

Сценічний етюд як засіб прищеплення актору вміння шляхом правдивої фізичної поведінки відтворювати правильний хід психічного життя на сцені.

Сценічний етюд як творче та практичне відтворення логіки і послідовності дії.

Головна мета сценічного етюду – навчитися розуміти і будувати життя людини на сцені як цілісний психологічний процес, творчо застосовувати логіку фізичних дій, розвивати почуття правди, уміння логічно й органічно діяти на сцені у різних обставинах для виконання поставленого завдання, уміння зосередити свою увагу на об'єкті дії і з органічною правдою виконувати її.

Робота над різножанровими етюдами: етюди на теми музичних творів, етюди за творами образотворчого мистецтва.

Робота над створенням задуму сценічного етюду за оригінально розробленим сценарієм.

Імпровізаційні етюди на запропоновану тему.

Режисерське вирішення сценічного етюду з детальним викладенням дійової лінії.

Акторська робота над сценічним етюдом.

Режисерська робота над сценічним етюдом.

Побудова дії на основі музичної драматургії.

Постановка одиночних етюдів. Застільний період, робота на сценічному майданчику, проведення репетицій, їх творче завдання.

Модуль III.

Змістовний модуль 1. Сценічна атмосфера. Актор і роль. Взаємодія акторів на сцені. Парний етюд. Робота над етюдною формою

Тема 1. Поняття атмосфери у сценічній творчості та в роботі актора над роллю.

Робота актора над роллю. Метод дійового аналізу. Поза і жест як основні елементи статурної акторської виразності. Мізансцена як засіб пластичної виразності сценічного етюду

Загальне поняття атмосфери в житті та у театральному мистецтві.

Атмосфера театру, концертного залу, цирку, театралізованого масового свята.

Атмосфера як взаємозв'язок актора з глядачем.

Режисер, актор, сценарист, художник, композитор як творці атмосфери вистави для глядача.

Атмосфера і акторське виконавство.

Атмосфера як простір, що живить творчу активність актора.

Масові сцени вистави і характер впливу певної атмосфери. Відтворення настрою натовпу, його єдиної дії, під впливом атмосфери як джерела натхнення.

Об'єктивна атмосфера і суб'єктивні почуття актора.

Поняття двох антагоністичних атмосфер, їх одночасна дія у сценічному просторі.

Приєм протиріччя між протилежним настроєм образу і атмосферою відповідно до єдності протиріч.

Атмосфера і зміст вистави. Вистави режисера Ю. Любимова «Десять днів, які вразили світ», «Гамлет» як приклад атмосфери експозиції постановки.

Приклади М. Чехова про роль атмосфери у розкритті змісту драматичного твору.

Внутрішня динаміка атмосфери.

Атмосфера як засіб репетиційного процесу.

Атмосфера як збудник творчих почуттів актора у роботі над образом.

Роль музики у створенні атмосфери.

Декоративно-художнє оформлення вистави та його вплив на створення атмосфери видовища.

Сценографія як рухома дійово-динамічна структура атмосфери. Складові сценографії. Асоціативне сприймання глядачем сценографії – основа творчої взаємодії митців та глядачів у загальній атмосфері будь-якої театральної форми.

Станіславський про комплексний характер процесу творчості у роботі актора над роллю.

Чотири основні етапи роботи над роллю: пізнання, переживання, втілення, вплив.

Методика роботи актора над роллю: вивчення дійсності, аналіз літературного матеріалу, акторська робота на репетиціях, вдома і у виставі.

Головний принцип роботи над роллю – від вигаданих чужих обставин до живого дійсного почуття, як шлях від зовнішнього до внутрішнього.

Поняття і оцінка розвитку зовнішньої сценічної дії вистави, причини, що викликали ту чи іншу дію, форми втілення думки, ідеї, реалій побуту, загального стилю як основні вимоги у роботі актора над роллю.

Метод дійового аналізу як засіб роботи над роллю та виставою взагалі.

Метод дійового аналізу як залучення до роботи всіх розумових, душевних, фізичних сил акторської природи, як найдоступніший шлях до життя людського духу ролі через життя людського тіла її.

Метод дійового аналізу як зовнішній і внутрішній самоаналіз артиста в обставинах життя ролі, як найкращий засіб розкріпачення актора, виявлення його творчої активності і самостійності.

Метод дійового аналізу як влучний засіб істинного пізнання рольового матеріалу, що перевіряється практичною дією.

Метод дійового аналізу як шлях найвищого режисерського відчуття творчості артиста, найменших змін у його поведінці на сцені, як дійсне створення умов для творчості.

Оволодіння режисером майстерністю використання методу дійового аналізу у роботі з актором.

Використання методу дійового аналізу відомими режисерами-педагогами (М. О. Кнебель, К. С. Станіславський та інші).

Підтекст як комплекс думок і почуттів, що містяться у тексті ролі. Розкриття підтексту за допомогою пауз, внутрішніх монологів, ритмічної організації вистави.

Вправи на рольову поведінку в різних найрізноманітніших ситуаціях, у запропонованих обставинах, у процесі спілкування на імпровізаційні теми.

Режисура театру пластики і пантоміми.

Прийоми статурності і фіксації в театральних формах. Видатні режисери про використання пози і жесту в будь-якому театрі (К. Станіславський, М. Чехов, В. Мейєрхольд, А. Таїров, Є. Вахтангов, Ю. Любимов, Г. Товстоногов).

Особливості пози і жесту в хореографічному мистецтві, зокрема – балеті.

Характер жесту: комічний, трагічний.

Театр як художнє осмислення пози і жесту.

Психологічний жест як перший крок актора у роботі над роллю.

Режисер М. Чехов, його репетиції на проведення вправ для практичного засвоєння психологічного жесту.

Вправи на знаходження психологічного жесту у таких діях: відкривати, закривати, брати, ламати та інше.

Вправи на фантастичний психологічний жест. Вправи на використання жесту при загостренні дії.

П'ять випадків використання психологічного жесту у практичній роботі актора:

- для засвоєння образу ролі в цілому;
- для окремих моментів ролі;
- для окремих сцен вистави;
- для засвоєння партитури атмосфери;
- у роботі над текстом ролі.

Оволодіння технікою психологічного жесту і поняття його забарвлення.

Вправи для виконання коротких фраз із застосуванням різних жестів, зумовлених різноманітним настроєм персонажу.

Особливості психологічних жестів, пов'язаних з відчуттям простору і часу.

Вправи на контрастність: пози і слова, жесту і слова, музики і жесту.

Вправи на відтворення спостережених характерних поз і жестів у повсякденному житті.

Вправи на уповільнений жест, стоп-кадр. Вправи на переведення побутової поведінки у танцювальний рух. Вправи на використання пластики і пантоміми при створенні образу.

Актор – творець мізансцен у процесі творення сценічного етюд.

Мізансцена і природа почуттів актора.

Мізансцена як пластична форма вираження у просторі й часі внутрішньої суті завершеного уривка сценічної дії, взаємодії або події, часу конфлікту.

«Мізансцена» (від фр. – розташування на сцені) як подія, виявлена видовишно.

Мізансцена як вираження наскрізної дії і надзавдання актора, вистави.

Мізансцена як один із універсальних засобів існування актора на сцені.

Мізансцена як художня форма, організована переважно для візуального сприймання, в якій виявляється активність актора.

Мізансцена як форма, що характеризується протяжністю, тривалістю, структурністю, ритмічністю та зміною пластики.

Мізансцена і спосіб зв'язку актора з глядачем.

Іномовна образність у мізансцені: за допомогою зовнішніх, фізичних дій персонажів виявляти внутрішні, психологічні відношення і дії.

Мізансцена й імпровізація у творчому процесі актора і режисера під час проведення репетицій.

Використання досвіду відомих режисерів з погляду попередньої розробки мізансцен у роботі актора над образом.

Необхідність у використанні конкретної мізансцени у творчій роботі актора над роллю.

Творчі взаємовідносини між режисером й актором, питання ініціативи у процесі процесу побудови дії у вигородах.

Тема 2. Сценічне спілкування як основа взаємодії акторів на сцені. Парний та масовий етюди: основні вимоги до даної форми. Створення парних етюдів.
Створення масових етюдів

Процес взаємодії акторів на сцені. Уміння актора спостерігати життя, стосунки людей, уміння помічати в окремій деталі поведінки однієї людини вплив поведінки іншої.

Особливості сценічного спілкування. Взаємодія з партнером.

Елементи живого процесу сценічної взаємодії: оцінка, орієнтація, привертання уваги партнера, пристосування до об'єкта, характер та динаміка пристосування.

Взаємодія як процес становлення та розвитку взаємовідносин з об'єктами-партнерами під час сценічної боротьби.

Сценічне спілкування як засіб реалізації надзавдання.

Інтонація і міміка при взаємодії.

Словесна та фізична дія у процесі побудови сценічного спілкування як створення взаємодії.

Елемент імпровізації у сценічному спілкуванні.

Специфіка репетиційної роботи партнерів на сцені.

Взаємовідносини партнерів у житті і на сценічному майданчику, етично-моральні аспекти.

Взаємовідносини з глядачем: гра «на публіку», гра «над глядачем» та їх наслідки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	інд	с.р.	м.к.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль I												
Змістовий модуль 1. Предмет і завдання курсу. Основні розділи. Техніка акторської майстерності.												
Тема 1. Предмет, мета та завдання курсу. Світогляд і творчість. режисера й актора. Головні особливості театрального мистецтва. К. С. Станіславський як реформатор театру. Вчення Станіславського: зміст, основні принципи.	26	4	4		18							
Тема 2. Дія – основа театрального мистецтва. Поняття «сценічна дія», її особливості. Робота актора над собою. Основні прийоми психо-техніки і техніки органічної поведінки на сцені	34	6	10		18							
Модульний контроль	4					4						
Разом	64	10	14	0	36	4						
Модуль II												
Змістовий модуль 1. Розвиток професійних здібностей актора. Робота над одиночними етюдами												
Тема 1. Релаксація, увага, увага як комплекс вправ індивідуального акторського тренінгу. Сценічна віра як одна з найважливіших професійних здібностей актора.	34	6	8	2	18							
Тема 2. Запропоновані обставини як засіб ототожнення актора із сценічним образом. Сценічний етюд, основні вимоги до нього. Створення одиночних етюдів	38	6	10	4	18							

Модульний контроль	4					4						
Разом	76	12	18	6	36	4						
Модуль III												
Змітовний модуль 1. Сценічна атмосфера. Актор і роль. Взаємодія акторів на сцені. Парний етюд. Робота над етюдною формою												
Тема 1. Поняття атмосфери у сценічній творчості та в роботі актора над роллю. Робота актора над роллю. Метод дійового аналізу. Поза і жест як основні елементи статурної акторської виразності. Мізансцена як засіб пластичної виразності сценічного етюду	34	4	10	2	18							
Тема 2. Сценічне спілкування як основа взаємодії акторів на сцені. Парний та масовий етюди: основні вимоги до даної форми. Створення парних етюдів. Створення масових етюдів	38	6	10	4	18							
Модульний контроль						4						
Разом	76	10	20	6	36	4						
Усього годин	216	32	52	12	108	12						

5. Навчально-методична карта дисципліни «Основи акторської майстерності»

Разом: 216 годин, лекції – 32 години, практичні заняття – 52 годин, індивідуальна робота - 12 години, самостійна робота – 108 годин, модульний контроль – 12 годин

модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II		Змістовий модуль III	
Назва модуля	Предмет і завдання курсу. Основні розділи. Техніка акторської майстерності.		Розвиток професійних здібностей актора. Робота над одиночними етюдами		Сценічна атмосфера. Актор і роль. Взаємодія акторів на сцені. Парний етюд. Робота над етюдною формою	
Кількість балів за модуль	199		243		285	
заняття	1	2	3	4	5	6
Лекції 32 години	4 години	6 годин	6 годин	6 годин	4 години	6 годин
Практичн. 52 годин	4 години	10 годин	8 годин	10 годин	10 годин	10 годин
Назва навчального модуля (практичне заняття)	Предмет, мета та завдання курсу. Світогляд і творчість режисера й актора. Головні особливості театрального мистецтва. К. С. Станіславський як реформатор театру. Вчення Станіславського: зміст, основні принципи. 1*4= 4 б. / (10+1)*4=44 б. 48 б.	Дія – основа театрального мистецтва. Поняття «сценічна дія», її особливості. Робота актора над собою. Основні прийоми психотехніки і техніки органічної поведінки на сцені 1*6= 6 б. / (10+1)*10=110 б. 116 б.	Релаксація, увага, уява як комплекс вправ індивідуального акторського тренінгу. Сценічна віра як одна з найважливіших професійних здібностей актора 1*6= 6 б. / (10+1)*8=88 б. 94 б.	Запропоновані обставини як засіб ототожнення актора зі сценічним образом. Сценічний етюд: основні вимоги до даної форми. Створення одиночних етюдів 1*4= 6 б./ (10+1)*10=110 б. 116 б.	Поняття атмосфери в сценічній творчості та у роботі актора над роллю. Робота актора над роллю. Метод дійового аналізу. Поза і жест як основні елементи статурної акторської виразності. Мізансцена як засіб пластичної виразності сценічного етюду 1*4= 4 б. / (10+1)*10=110 б. 114 б.	Сценічне спілкування як основа взаємодії акторів на сцені. Парний етюд: основні вимоги до даної форми. Створення парних етюдів. Створення масових етюдів 1*6= 6 б. / (10+1)*10=110 б. 116 б.
Самостійна робота 30 балів	5б.	5б.	5б.	5б.	5б.	5б.
Види поточного Контролю 75 балів	Модульна контрольна робота 25 балів		Модульна контрольна робота 25 балів		Модульна контрольна робота 25 балів	
ІНТЗ						20 балів
Підсумковий контроль	Залік					
Всього 729 балів, коефіцієнт – 7,29						

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	набуття навичок та умінь з основних понять «сценічної дії» та її особливостей.	2
2	набуття навичок та умінь психотехніки і техніки органічної поведінки на сцені.	2
3	набуття навичок та умінь виконання простої сценічної дії.	2
4	засвоєння засобів акторської виразності	2
5	удосконалення здатності повного зосередження на об'єкті дії.	2
6	набуття навичок та умінь зі сценічної віри, як однієї з професійних здібностей актора.	2
7	розвиток гнучкості уяви, уваги та фантазії актора	2
8	прогривання сценічних завдань за допомогою творчої фантазії	2
9	набуття навичок і умінь на виконання дії у запропонованих обставинах.	2
10	робота над сценічним етюдом як процесом надбання умінь та навичок у вивченні основних закономірностей органічної дії.	2
11	набуття навичок і умінь на розвиток орієнтації у просторі і часі та роботі з наявними та уявними предметами.	2
12	набуття навичок і умінь у роботі над створенням одиночних етюдів	2
13	набуття навичок та умінь по створенню сценічної атмосфери	2
14	набуття навичок та умінь у роботі над роллю	2
15	оволодіти навичками використання психологічного жесту у практичній роботі актора над роллю	2
16	набуття навичок та умінь перебування в різних атмосфера	2
17	оволодіння методом дійового аналізу	2
18	оволодіння майстерністю пози і жесту, як основними елементами статурної акторської виразності	2
19	Робота над основними рисами сценічної уваги: активністю, стійкістю, цілеспрямованістю	2
20	оволодіння методами мізансценування	2
21	набуття навичок та умінь мізансценічного вирішення вистави	2
22	оволодіння навичками та умінням сценічного спілкування	2
23	оволодіння законами спілкування з партнером	2
24	оволодіння мистецтвом створення парних етюдів.	2
25	оволодіння методикою створення парних етюдів	2
26	оволодіння мистецтвом створення масових етюдів	2
Разом:		52

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Кількість балів
1	Робота з першоджерелами з питань комплексного характеру мистецтва актора.	2	5
2	Робота з першоджерелами з питань головних особливостей театрального мистецтва.	2	
3	Написати реферат на тему: «Світогляд і творчість режисера й актора».	2	
4	Опрацювати літературу з питань вчення К. С. Станіславського про зміст та основні принципи театрального мистецтва.	2	
5	Підготувати тези за матеріалами зібрання творів К. С. Станіславського на тему: «Система Станіславського як науково-практична основа школи акторської майстерності».	2	
6	Підготувати низку вправ на будь-яку просту дію з різною метою за самостійно обраною тематикою.	4	5
7	Опрацювати спеціальну літературу з питань дійової природи театрального мистецтва.	2	
8	Виконати комплекс вправ індивідуального акторського тренінгу	6	
9	Розробити декілька вправ на розвиток органічної уваги та уяви.	6	
11	Виконувати систематично комплекс вправ «Сценічна віра»,	6	
12	Написати реферат на тему: «Вахтангівська формула сценічної віри в акторському мистецтві»	2	5
13	Виконувати систематично вправи-завдання на розвиток уміння орієнтуватися у просторі і часі, на оцінку запропонованих обставин	6	
14	Прочитати, запропонований викладачем, художній матеріал або сценічне завдання з метою визначення конкретних запропонованих обставин.	2	
15	Опрацювати матеріали книги М. Чехова «Про мистецтво актора» з питань ролі атмосфери у розкритті змісту драматичного твору.	4	5
16	Виконати вправи-завдання на перебування в різних атмосферах за самостійно обраними обставинами	6	
17	Опрацювати літературу з питань методу дійового аналізу у роботі актора над роллю та виставою взагалі	2	
18	Виконати вправи-завдання по засвоєнню методу дійового аналізу завдані викладачем для самостійної роботи.	6	
19	Оволодіти технікою психологічного жесту та поняттям його забарвлення, виконуючи конкретні вправи-завдання.	6	5
20	Оволодіти особливостями психологічних жестів, пов'язаних з відчуттям простору і часу, виконуючи конкретні вправи-завдання.	6	
21	Розробити низку мізансцен на різноманітну тематику та виконати їх схематично	6	
22	Опрацювати спеціальну літературу з даної теми	2	

23	Виконати систему вправ на вироблення навиків органічного сценічного спілкування	6	
24	Опрацювати спеціальну літературу з питань роботи над парними та масовими етюдами	2	5
25	Створити задум сценічного парного етюду	6	
26	Викласти письмово зміст сценічного парного етюду із схематичним зображенням мізансцен.	4	
27	Створити задум сценічного масового етюду...	4	
28	Викласти письмово зміст сценічного масового етюду із схематичним зображенням мізансцен	2	
29	Підготувати фонограму музичного супроводу даної форми	2	
Разом:		108	30

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-творча робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу з навчальної дисципліни.

Індивідуальне завдання (ІНТЗ) з курсу «Основи акторської майстерності» – це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати творчого пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНТЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНТЗ: завершена теоретична робота в межах навчальної програми курсу, що виконується на основі знань, умінь та навичок, набутих під час семінарських, практичних занять та самостійної роботи і охоплює весь зміст навчального курсу.

Види ІНТЗ, вимоги до них та оцінювання:

✓ Постановка масового або іншого уривку п'єси, акторська розробка ролі, сценічне втілення ролі під час показу (охоплює весь зміст навчального курсу) – 20 балів.

Критерії оцінювання ІНТЗ

№	Найменування	Рівень		
		Низький	Середній	Високий
1.	Актуальність	1	3	5
2.	Акторське втілення	1	3	5
3.	Створення атмосфери	1	3	5

4.	Музично-шумове вирішення	1	2	3
5.	Світлове вирішення	0	1	2
	Всього:			20

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних творчих проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

Навчальні досягнення з дисципліни «Основи акторської майстерності» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

У процесі оцінювання навчальних робіт застосовуються такі методи:

- Усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, залік.
- Письмового контролю: складання сценарного плану, сценарію;
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Розрахунок рейтингових балів

№ пп	Вид діяльності	Максимальна кількість балів	Одиниць	Всього
1.	Відвідування лекцій	1	32	32
2.	Відвідування практичних занять	1	52	52
3.	Робота на практичних заняттях	10	52	520
4.	Самостійна робота	5	6	30
5.	Модульна контрольна робота	25	3	75
6.	ІНТЗ	20	1	20
Базовий рейтинговий бал (коефіцієнт успішності) $729/100=7,29$				7,29
Підсумковий рейтинговий бал				100

Поточне тестування та самостійна робота										Кількість балів без коеф.	Коеф.	Сума
Змістовий модуль №1			Змістовий модуль № 2			Змістовий модуль 3						
T1	T2	МК	T1	T2	МК	T1	T2	МК	ІНТЗ			100
48	116	25	944	116	25	114	116	25	20	30	729	7,29

T1, T2 ... – теми змістових модулів.

Кількість балів за роботу з практичним матеріалом, під час виконання самостійної та індивідуальної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань з практичної роботи;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання;
- самостійність виконання;
- креативний підхід;
- ініціативність.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		

69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

- робоча навчальна програма;
- навчально-методична література;

технічні засоби навчання (аудіовізуальна апаратура, світлове обладнання тощо).

12. Рекомендована література

1. Аристотель. Поэтика. – Л.: Academia, 1927.
2. Барабан Л.І., Дятчук В.В. Український тлумачний словник театральної лексики. – К.: Вид. “СВС”, 1999.
3. Борев Ю.Б. Художественная образность, как динамическая целостность. – М.: Искусство, 1975.
4. Борев Ю.Б. Эстетика. – М.: Просвещение, 1983.
5. Бояджиев Г.Н. Душа театра. – М.: Молодая гвардия, 1974.
6. Брехт Б. Про мистецтво театру: Збірка. – К.: Мистецтво, 1977.
7. Брук П. Пустое пространство. – М.: Искусство, 1978.
8. Бучма А. З глибини душі. – К.: ДВ ОБМиМЛУ, 1959.
9. Вахтангов Е.Б. Материалы и статьи. – М.: Искусство, 1978.
10. Вахтангов Е.Б. Материалы и статьи. – М.: ВТО, 1954.
11. Вахтангов Е.Б. Сборник. – М.: Искусство, 1984.
12. Варпаховский Л. Наблюдение, анализ, опыт. – М.: Искусство, 1978.
13. Верхацький М. Робота актора над образом. – К.: Мистецтво, 1956.
14. Владимиров С.В. Действия в драме. – Л.: Искусство, 1972.
15. Владимиров С.В. Драма, режиссер, спектакль. – Л.: Искусство, 1976.
16. Вопросы режиссуры. Сборник статей. – М.: Искусство, 1954.
17. Выгодский Л. Психология искусства. – М.: Искусство, 1968.
18. Гиппиус С. Гимнастика чувств. – М.-Л.: Просвещение, 1967.
19. Гладков А. Театр: воспоминания и размышления. – М.: Искусство, 1980.
20. Голубовский Б.Г. Наблюдения. Этюды. Образ. – М.: ГИТИС, 2001.
21. Гончаров А. Режиссерские тетради. – М.: Искусство, 1980.
22. Горбунова Е. Идеи, конфликты, характеры. – М.: Искусство, 1960.
23. Горчаков Н. Режиссерские уроки Е.Вахтангова. – М.: Искусство, 1957.
24. Горчаков Н. Режиссерские уроки Станиславского. – М.: Искусство, 1951.

25. Горчаков Н. Станиславский о работе режиссера с актером. – М.: ВТО, 1958.
26. Горчаков Н. Театр – великая школа. – М.: Молодая гвардия, 1958.
27. Громов Е.Г. Художественное творчество. – М.: Политиздат, 1970.
28. Гугушвили Э.Н. Коте Марджанишвили. – М.: Наука, 1979.
29. Довбищенко В.С. Театр. – К.: Мистецтво, 1976.
30. Донченко Н.П. Майстри сцени про творчість режисера і актора. – К.: КНУКІМ, 2002.
31. Ершов П.М. Режиссура как практическая психология. – М.: Искусство, 1971.
32. Ершов П.М., Симонов В.П. Темперамент. Характер. Личность. – М.: Искусство, 1984.
33. Завадский Ю.А. Об искусстве театра. – М.: ВТО, 1965.
34. Захава Б.Е. Мастерство актера и режиссера. – М.: Просвещение, 1978.
35. Каган М.С. Морфология искусства. – Л.: Искусство, 1972.
36. Калашников Ю. Традиции реализма на сцене. Условный театр в оценке Станиславского. – М.: ВТО, 1964.
37. Калашников Ю. Эстетический идеал К.С.Станиславского. – М.: Наука, 1965.
38. Калмановский Е.С. Книга о театральном актере. – Л.: Искусство, 1984.
39. Каллистов Д.П. Античный театр. – Л.: Искусство, 1970.
40. Канин А.И. Путь режиссера. – М.: ВТО, 1963.
41. Кісін В. Режисура як мистецтво та професія. – К., 1999.
42. Ключев В.Г. Театрально-эстетические взгляды Брехта. – М.: Наука, 1966.
43. Кнебель М.О. Вся жизнь. – М.: ВТО, 1967.
44. Кнебель М.О. О действенном анализе пьесы и роли. – М.: Сов.Россия, 1959.
45. Кнебель М.О. Поэзия педагогики. – М.: Просвещение, 1984.
46. Коломієць Р. Театр Саксаганського і Карпенко-Карого. – К.: Мистецтво, 1984.
47. Красильникова О.В. Історія українського театру ХХ сторіччя. – К.: Либідь, 1999.
48. Крег Г. Про мистецтво театру. – К.: Мистецтво, 1974.
49. Крымова Н. Станиславский – режиссер. – М.: Искусство, 1971.
50. Крушельницький М. Збірник. – К.: Мистецтво, 1969.
51. Кристи Г.В. Воспитание актера школы Станиславского. – М.: Искусство, 1968.
52. Марков П. Правда театра. Статьи. – М.: Искусство, 1965.
53. Мар'яненко І.О. Сцена, актори, ролі. – К.: Мистецтво, 1964.
54. Мар'яненко І.О. Минуле українського театру. – К.: Мистецтво, 1953.
55. Мастерство актера в терминах и определениях К.Станиславского. – М.: Искусство, 1961.
56. Мастерство режиссера. Сборник статей. – М.: Искусство, 1956.
57. Михайлова А. Образный мир сцены. – М.: Искусство, 1979.
58. Мокульский С.С. О театре. – М.: Просвещение, 1969.
59. Мочалов Ю. Композиция сценического пространства. – М.: Просвещение, 1981.
60. Наследие Станиславского и практика советского театра. Сборник статей. – М.: Искусство, 1953.

61. Наукові записки. Збірник статей. – К.: ДІТМУ, 1958.
62. Неллі В.А. Про режисуру. – К.: Мистецтво, 1977.
63. Неллі В.А. Робота режисера. – К.: ДВОМ.МЛУ, 1962.
64. Немирович-Данченко В.И. Рождение театра. – М.: Правда, 1989.
65. Немирович-Данченко В.И. Театральное наследие. Статьи. Речи. Беседы. Письма. – М.: Искусство, 1960.
66. Пави Патрис. Словарь театра. – М.: Просвещение, 1991.
67. Паламишев А. Событие – основа спектакля. – М.: Искусство, 1977.
68. Паламишев А. Мастерство режиссера. Действенный анализ пьесы. – М.: Искусство, 1982.
69. Пацунов В.П. Экспериментальна режисура: Програма. – К.: КНУКіМ, 2000.
70. Петров Б.Н. Вопросы мизансценирования. – М.: ВТО, 1956.
71. Петров В.А. Нулевой класс актера. – М.: Искусство, 1985.
72. Пискатор Э. Политический театр. – М.: Просвещение, 1982.
73. Полякова Е. Станиславский – Добужинский – Бенуа. Сб. Театральные страницы. – М.: Искусство, 1969.
74. Поляков М.Я. О театре. Поэтика, семиотика, теория драмы. – М.: Международное агентство АД и театр, 2001.
75. Попов А.Д. Воспоминания и размышления о театре. – М.: ВТО, 1963.
76. Попов А.Д. Творческое наследие. – М.: ВТО, 1980.
77. Прокофьев В. В спорах о Станиславском. – М.: Искусство, 1976.
78. Про мистецтво режисера. Збірник. – К.: Мистецтво, 1948.
79. Про мистецтво театру. Теоретичні роботи видатних митців літератури і театру. – К.: Мистецтво, 1954.
80. Раппопорт С.Х. Искусство и эмоции. – М.: Музыка, 1972.
81. Райх Б. Брехт. – М.: ВТО, 1960.
82. Редекер Хорст. Отражение и действие. Диалектика реализма в художественном творчестве. – М.: Прогресс, 1971.
83. Режиссер и коллектив. Сборник статей. – М.: Искусство, 1961.
84. Режиссерские экземпляры К.Станиславского в 6-ти томах. – М.: Искусство, 1980-1989.
85. Ремез О. Мизансцена – мова режисера. – К.: Мистецтво, 1970.
86. Ремез О. Мастерство режиссера. – М.: Искусство, 1983.
87. Ремез О. Пространство и время спектакля. Учеб. пособие. – М., 1983.
88. Ремез О. Режиссерский замысел и мизансцена. Учеб. пособие. – М., 1981.
89. Рехельс М.Л. О режиссерской этике. – М.: Искусство, 1968.
90. Рехельс М.Л. Режиссер – автор спектакля. Этюды о режиссуре. – Л.: Искусство, 1969.
91. Рождественская Н.В. Проблема «актер – зритель» в режиссуре XX века. – Л.: Искусство, 1981.
92. Рождественская Н.В. Проблемы сценического перевоплощения. Учеб. пособие. – Л., 1978.
93. Розовский М.Г. Превращение. – М.: ВТО, 1983.
94. Саксаганський П. Думки про театр. – К.: Мистецтво, 1955.
95. Сахновский В.Г. Мысли о режиссуре. – М.-Л.: Искусство, 1947.

96. Сахновский В.Г. Режиссура и методика ее преподавания. Учеб. пособие. – М.-Л.: Искусство, 1939.
97. Сахновский-Панкеев В.А. Драма: конфликт, композиция, сценическая жизнь. – Л.: Искусство, 1969.
98. Симонов П.В. Метод К.С.Станиславского и физиология эмоций. – М.: АН СССР, 1962.
99. Симонов П.В. Что такое эмоция? – М.: Наука, 1966.
100. Симонов П.В. Теория отражения и психофизиология эмоций. – М.: Наука, 1970.
101. Станиславский К.С. Об искусстве театра. – М.: ВТО, 1972.
102. Станиславский К.С. Собрание сочинений в 8-ми томах. – М.: Искусство, 1954-1961.
103. Станіславський і сучасність. Збірник статей. – К.: Мистецтво, 1963.
104. Стреллер Дж. Театр для людей. – М.: Молодая гвардия, 1984.
105. Строева М.Н. Режиссерские искания Станиславского. В 2-х ч. – М.: Просвещение, 1973-1977.
106. Строева М.Н. Чехов и Художественный театр. – М.: Искусство, 1955.
107. Сурина Т. Станиславский и Брехт. – М.: Искусство, 1975.
108. Таиров А.Я. О театре. – М.: Искусство, 1970.
109. Таршиз Н. Музыка в спектакле. – Л.: Искусство, 1978.
110. Твой дебют. Сборник статей. – М.: Молодая гвардия, 1978.
111. Теория театра. – М.: Академические тетради, 2001.
112. Товстоногов Г.А. Зеркало сцены. В 2-х кн. – Л.:Искусство, 1984.
113. Товстоногов Г.А. Беседы с коллегами. – М.: Искусство, 1988.
114. Товстоногов Г.А. О профессии режиссера. – М.: Искусство, 1967.
115. Товстоногов Г.А. Круг мыслей. – М.: Искусство, 1976.
116. Топорков В. Про технику актора. – К.: Мистецтво, 1961.
117. Фрадкин И.М. Бертольд Брехт. Путь и метод. – М.: Наука, 1965.
118. Френкель М. Современная сценография. – К., 1987.
119. Френкель М. Пластика сценического пространства. – К., 1987.
120. Хейфец Л. Призвание. – М.: ГИТИС, 2001.
121. Чехов М. Об искусстве актера. – М.: Искусство, 1999.
122. Шахматов Л.М. Сценические этюды. – К.,1968.
123. Эйзенштейн С. Избранные произведения в 6-ти томах. – М.: Искусство, 1964-1971.
124. Эстрада России: лексикон. – М.: РОССПЭМ, 2000.
125. Эфрос А.В. Профессия: режиссер. – М.: Искусство, 1993.
126. Эфрос А.В. Репетиция – любовь моя. – М.: ВТО, 1975.
127. Юткевич С.И. Поэтика режиссуры. – М.: Искусство, 1986.
128. Якобсон П. Психология художественного творчества. – М.: Искусство, 1971.